

汉文翻译讲稿

ཨ་ཁོ་མཉམ་ཅི་བཤམས་པའི་གླེང་ཐོག་

下册

中央民族学院民语系藏语文教研组

一九七八年七月

西藏民族学院语文系藏语文教研组翻印

一九七九年三月二十日

汉藏翻译讲稿(下册)

目 录

第七讲	定语、状语和补语的译法	231
一、	定语的译法	231
1、	名词作定语时的译法	231
(1)	定语译作主语	231
(2)	定语译作宾语	233
(3)	增 词	234
2、	动词作定语时的译法	236
(1)	用 བཤད་ གི	236
(2)	用 བཤེ(ཤེ) 或 གུའི	238
(3)	用 བས་ གི 和 བཤེ	240
(4)	定语和中心语紧密结合	243
3、	介词结构作定语时的译法	243
(1)	“关于”	244
(2)	“对于”、“对”	245
(3)	“在”	248
二、	状语的译法	249
1、	付词作状语时的译法	250
(1)	程度付词的译法	250

(2)范围付词的译法.....	258
(3)时间付词的译法.....	261
2、介词结构作状语时的译法.....	263
(1)“向”、“从”.....	263
(2)“在”.....	268
(3)“对”、“对于”.....	272
(4)“用”、“以”、“按照”.....	275
(5)“把”、“将”、“被”、“由”、 “为(wéi)”.....	282
(6)“为(wèi)”、“为了”、“给”、“替”... ..	286
三、补语的译法.....	289
1、形容词带补语时的译法.....	289
2、动词带补语时的译法.....	291
(1)数量词作补语.....	291
(2)介词结构作补语.....	291
(3)形容词作补语.....	292
(4)动词作补语.....	294
(5)趋向动词作补语.....	296
(6)可能补语的译法.....	298
第八讲 复指成分和独立成分的译法.....	301
一、复指成分的译法.....	301
1、重迭式复指.....	

2、 称代式复指.....	304
(1)减译代词.....	304
(2)改译为偏正词组.....	306
(3)改译成复句.....	309
3、 总分式复指.....	311

二、 独立成分的译法..... 314

1、 表称呼、感叹的.....	314
2、 表确定语气的.....	316
3、 表示根据或角度的.....	320
(1)表示根据的.....	320
(2)表示角度的.....	322
4、 表示注释的.....	325
(1)表示相同、相似或举例的.....	325
(2)表示包括、排除或突出的.....	329
(3)表示补充说明的.....	331
5、 表示关联的.....	332

第九讲 复句的译法..... 337

一、 并列复句的译法.....	337
1、 平列复句的译法.....	337
(1)有关联词语的.....	337
(2)没有关联词语的.....	342
2、 对比复句的译法.....	346

(1)有关联词语的.....	346
(2)没有关联词语的.....	349
3、解证复句的译法.....	350
(1)有关联词语的.....	350
(2)没有关联词语的.....	352
二、连贯复句的译法.....	354
1、有关联词语的.....	354
2、没有关联词语的.....	355
三、选择复句的译法.....	359
四、递进复句的译法.....	362
1、用“不但.....”“而且”等的.....	362
2、用“尤其”、“特别是”、“甚至”等的.....	367
五、转折复句的译法.....	369
1、用单个儿关联词语的.....	369
2、用互相呼应的关联词语的.....	371
3、没有关联词语的.....	374
六、假设复句的译法.....	375
1、用单个儿关联词语的.....	375
2、用互相呼应的关联词语的.....	376
(1)用“如果...就”等的.....	376

(2)用“即使…也(还)”等的……………	381
3、没有关联词语的……………	383
七、条件复句的译法……………	384
1、表唯一的特定条件的……………	384
(1)用“才”、“只有…才”、“除非…才”的…	384
(2)用“必须…才”、“要…才”的……………	387
2、表假设的特定条件的……………	389
(1)用“只要…就”、“凡…的”……………	390
(2)用“越…越”的……………	391
(3)用疑问代词前后重复出现的……………	393
3、无条件的……………	394
八、因果复句的译法……………	396
1、前因后果的……………	396
(1)有关联词语的……………	396
(2)没有关联词语的……………	399
2、前果后因的……………	400
3、推论因果的……………	403
九、目的复句的译法……………	405
1、目的分句在前的……………	405
2、目的分句在后的……………	406

第十讲	多重复句和包孕句的译法	410
一、	多重复句的译法	410
1、	关于分清层次的方法	410
	(1) 分清层次的方法	411
	(2) 并列复句的层次处理问题	416
	(3) 二重复句译法举例	418
	(4) 三重或三重以上的复句译法举例	426
2、	关于分句间关系的处理问题	431
	(1) 分句次序的调动	431
	(2) 分句改译成状语	437
	(3) 并列分句的合并	439
二、	包孕句的译法	442
1、	句子形式作宾语的	443
	(1) 作宾语用的句子形式的结构	443
	(2) 作宾语用的句子形式的位置	448
	(3) 句子成分的改译	450
2、	句子形式作其它成分的	455
	(1) 句子形式作主语的	455
	(2) 句子形式作谓语的	457
	(3) 句子形式作定语的	459
附录	索引	465

第七讲 定语、状语和补语的译法

一、定语译法

汉语各类实词和各种词组都可以作定语。译成藏语时，其中形容词、代词、数量词和大部分名词作定语，比较好处理；一部分名词作定语，动词、动宾词组和主谓词组作定语，以及介词结构作定语，比较难处理。下面就比较难处理的分三方面来讨论。

1、名词作定语时的译法

名词（以及代词、名词性词组）作定语，定语和中心语的关系如果是领属关系，都可以对译；如果不是领属关系，就要从意义上分析定语和中心语的关系，分别情况处理。

(1)定语译作主语——当中心语是动词（或动宾词组）、形容词，定语是名词（或代词、名词性词组）带“的”，在意义上，定语和中心语有主谓关系时，定语一般要译作主语。例如：

①中华人民共和国的成立，标志着新民主主义革命阶段的基本结束和社会主义革命阶段的开始。（红77·5·40）

ཀླུང་རྒྱུ་མི་དཔངས་ལྷོ་མཐུན་ཁྱེད་ཀྱི་དབང་བཙུགས་ལ་དེའི་ཐོག་
ནས་དཔངས་ཀྱི་རྒྱུ་ལྷོ་མཐུན་གསར་བཙུགས་དུས་རིམ་གཞི་ནི་ཐོག་སྤྱི་
འབྲེལ་ལ་དེ་ལྷོ་མཐུན་རྒྱུ་ལྷོ་མཐུན་གྱི་གསར་བཙུགས་དུས་རིམ་གཞི་ནི་
ལ་མཐུན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་ལ་རྒྱུ་（红77·5·84）

这个句子中的“成立”、“结束”、“开始”三个动词都带有定

语。如果把定语所带的“的”字去掉，就成了三个主谓词组：

中华人民共和国成立

新民主主义革命阶段基本结束

社会主义革命阶段开始

所以说，这三个动词和所带的定语的关系，在意义上都不是领属关系而是主谓关系。译文根据这种关系把定语译成了主语，中心语译成了谓语，也就是说，把偏正词组改译为主谓词组。再如：

②他的死是比泰山还要重的。(甲233)

ཁོང་གི་འགྲོ་བ་ནི་ཐོ་བའི་ཕྱག་ལས་ཀྱང་ལྷིང་གི་རེད། (甲425)

③由于这两次党内斗争的胜利，使党获得了伟大的进步。(甲10)

ཉང་ནང་གི་རམ་ཐོང་ཅིང་ཐེངས་དྲུག་པ་ལྟེན་ལ་གྲུ་ཁ་ཐོབ་པར་རྟེན་
ཉང་རྟེན་ལ་རྟེན་ཐོབ་ཆེན་ཅིག་བྱང་བ་རེད། (甲195)

④人的认识物质，就是认识物质的运动形式。……(甲65)

མི་རྣམས་གིས་དངོས་པོ་ཤེས་རྟགས་བྱད་གྱུ་ནི་དངོས་པོའི་རྒྱལ་
སྟོང་གི་རྣམ་པ་ཤེས་རྟགས་བྱད་གྱུ་དེ་རེད། (甲117)

⑤此外，我们国家的巩固，还由于我们的经济措施根本上是正确的；……等等。(五376)

གཞན་ཡང་དང་ཆེན་གྲུ་ཁ་རྒྱ་སྤྲོད་བྱ་བའི་བྱ་བ་ལྟར་ན་
དང་ཆེན་དཔལ་རྒྱུ་གི་བྱ་བ་ཐོབ་ཐོང་དྲུག་པ་ནས་ཡང་དག་པ་ཡིན་པ་
བ་དང་.....སྟེན་ཀྱང་རེད། (五568)

例②中的偏正词组“他的死”改译为主谓词组ཁོང་གི་འགྲོ་བ།。例③中的偏正词组“这两次党内斗争的胜利”改译为主谓词组ཉང་ནང་གི་རམ་ཐོང་ཅིང་ཐེངས་དྲུག་པ་ལྟེན་ལ་གྲུ་ཁ་ཐོབ་པར་རྟེན་。例④中的偏正词组“人的认识物质”改译为主谓词组མི་རྣམས་གིས་དངོས་པོ་ཤེས་རྟགས་བྱད་གྱུ་。例⑤中的偏正词组“我们国家的巩固”改译为主谓词组དང་ཆེན་གྲུ་ཁ་རྒྱ་སྤྲོད་བྱ་བ་。

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

(2) 定语译作宾语——当中心语是动词(不带宾语,有时带状语),定语是名词(或名词性词组)带“的”。在意义上,中心语和定语有动宾关系时,定语一般译作宾语。例如:

①在这种时机，这样一个党内刊物的出版，实在是十分必要的了。

(甲 1 1 7)

དུས་རྒྱུ་ལོ་འགྲི་མཉམ་པའི་དུས་རྒྱུ་ལོ་འགྲི་མཉམ་པའི་དུས་
ལོ་འགྲི་མཉམ་པའི་དུས་རྒྱུ་ལོ་འགྲི་མཉམ་པའི་དུས་(༧ 214)

在这个句子里，名词性词组“这样一个党内刊物”（带“的”）是动词“出版”的定语。在意义上，中心语和定语不是领属关系而是动宾关系。译文就是根据这种关系把定语译成了宾语，中心语译成了动词，也就是说，把偏正词组改译为动宾词组。再如：

②这种现象，妨碍着全党积极性的充分发挥。（甲107）

ཨ་རྒྱ་གར་གི་སྐད་ཀྱི་འབྲུག་པོ་ལྟ་བུ་ཡིན་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་

མཁའ་མཛེས་ཀྱི་འབྲུག་པོ་ལྟ་བུ་ཡིན་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་ (༧ 193)

③社会主义制度的建立给我们开辟了一条到达理想境界的道路。

.....(五 3 8 6)

[illegible]

(五 582)

④抗日战争胜利的基本条件，是抗日统一战线的扩大和巩固。

(甲 133)

35. (71 242)

⑤中国社会的各阶级的分析(甲1)

ཀྱང་གིས་ཐུ་ཆོག་མ་གྱིས་རྒྱ་ཁྱོད་ཀྱིས་ལ་དབྱ་ཞིང་བྱས་པ་ (ྐ 1)

例②中的偏正词组“全党积极性的充分发挥”改译为动宾词组

རྒྱ་ཁྱོད་ཀྱིས་དྲུང་བཞུགས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོད་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱི་

例③中的偏正词组“社会主义制度的建立”改译为动宾词组
ཆོག་མ་རྒྱ་ཁྱོད་ཀྱིས་ལས་ལྷན་ཀྱིས་བཞུགས་པ་

例④中的偏正词组“抗日
统一战线的扩大和巩固”改译为动宾词组
རྒྱ་ཁྱོད་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་
ཀྱང་ཐུ་ཆོག་དང་མ་གྱིས་ཀྱིས་ཀྱིས་

例⑤原文是偏正词组。译文改为动宾词组。

(3)增词——当定语和中心语的关系不是领属关系。为了避免对译文产生领属关系的误解。有时需要适当增加一些词语。例如：

①共产党人不争个人的兵权(决不能争。再也不要学张(某)。
但要争党的兵权。要争人民的兵权。(二511)

ཀྱང་ཐུ་ཆོག་རྒྱ་ཁྱོད་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་
ཐུ་ཆོག་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ (ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་
ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་
ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་

这个句子里，“兵权”这个词出现了三次，分别带有定语“个人的”、“党的”、“人民的”。如果把这三个定语分别直译为ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་ལྷན་པོ་བྱས་ཀྱིས་去作དབྱ་ཞིང་ཐུ་ཆོག་ཀྱིས་的定语，译文就有可能被人理解为“兵权”本来是属于“个人的”、“党的”、“人民的”，属于“个人”的不“争”，属于“党”和“人民”的还要“去争”。这样就会完全违背原意。现在译文增加了三个དྲུང་བཞུགས་ཀྱིས་意思是“不为个人争兵权”，而要“为党”、“为人民”去争兵权。正确地表达了

原意。

有的偏正词组虽然不增词也不至于从生上例那样大的歧义，但有可能使人理解为领属关系，不如增词表达得清楚。例如：

②干部政策(甲104)

ལས་ལྟ་བུ་པའི་ལྟ་ག་གིས་ཐོས་ཐོས་ (ㄗ 188)

③知识分子问题(五384)

ཤེས་ ཡོན་ ཅན་ སྐར་གི་ ལམ་དང་ དེན་ (五 579)

④党员作家(甲189)

དང་ ཡོན་ ཡོན་ པའི་ རྩོམ་ པ་ ཡི་ (ㄗ 348)

以上例②、③、④中作定语的都代表人的名词。译文分别增加了
ལྟ་、སྐར་、ཡོན་ པ་，以区别于领属关系。有的作定语的名词，不是表人的，但为了便译文意义明确，符合藏语中词语的搭配习惯，也要增词。例如：

⑤计划经济。(五375)

འཆར་ གཞི་ ཡོད་ པའི་ དཔལ་ འབྱར་ (五 566)

⑥对抗性的矛盾(五364)

འགྲུན་ སྐལ་ གི་ རང་ བཞེན་ ལྟ་ པའི་ འགྲུན་ པ་ (五 550)

⑦科学认识(甲53)

ཆན་ རྟག་ དང་ མཐུན་ པའི་ ཤེས་ རྟོགས་ (ㄗ 98)

⑧科学的分析(五392)

དབྱ་ ཞིབ་ ཆན་ རྟག་ དང་ མཐུན་ པ་ (五 391)

例⑤增译了 ཡོད་ པ་。例⑥增译了 ལྟ་ པ་。例⑦、⑧都增译了
དང་ མཐུན་ པ་。

有的名词作定语，翻译时在增词的同时，还要将定语改为主语。
上面例①就是如此。下面再举两个例子：

⑨ 对于这个问题，我们也要有精神准备。……(五 398)

གནད་དོན་དེའི་སྐོར་ལ་ང་ཚོས་ཀྱང་བསམ་པའི་ཐོག་ནས་གྱུ་སྒྲིག་
བྱས་དགོས་ལ་དེད་…… (五 600)

⑩……给予科学的解释，给予理论的说明。(甲 155)

ཆན་རྟག་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་རྒྱུང་བཤད་དང་, རྟགས་པའི་
པྱུང་ཐོགས་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་པམལ་བཤད་བྱས་པའོ། (甲 284)

例⑨中作定语的“精神”增词并改译为状语 བསམ་པའི་ཐོག་ནས་。

例⑩中作定语的“科学的”、“理论的”分别增词并改译为状语 ཆན་རྟག་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་和 རྟགས་པའི་པྱུང་ཐོགས་དང་མཐུན་པའི་。

2、动词作定语时的译法

སྒོ་ནས་

汉语的动词可以直接作定语(单音节的要带“的”双音节的可以不带)。藏语的动词不能直接作定语，它们必须加上名词性词尾和助词 གི(འི) 才能作定语。汉语的动宾词组、主谓词组、以动词为中心的偏正词组(即动词带状语、补语的)也都可以直接作定语，而藏语这些词组作定语时，也要加上名词性词尾和助词 གི(འི)。因此，在翻译由动词或含有动词的词组构成的定语时，要注意根据定语和中心语在意义上的不同关系，在译文中恰当地使用词尾和助词。

(1)用 མཁན་གི ——在意义关系上，中心语是定语中动词动作的施动者，可以把定语译作动词加 མཁན་གི，མཁན་ 前边的动词用现在时。例如：

①乡村中一向苦战奋斗的主要力量是贫农。(甲 16)

གྲང་གཞི་བ་ནང་ལ་ཐུན་པས་ད་བར་དཀར་ཁྱད་གས་རམང་ཅིང་བྱས་
མཁན་གི་ཐོགས་ཀྱས་པ་ཅི་བ་ནི་ཞིང་དབང་ནམས་དེད། (甲 32)

②统一战线，是实行武装斗争的统一战线。(甲 128)

རམང་ཐོགས་གཅིག་གྱར་ནི་, དག་པའི་རམང་ཅིང་ལག་ལེན་བྱས་མཁན་གི་

२. བཏང་ཕྱོགས་གཅིག་དུར་ཅིག་རེད། (ཀ 232)

在意义上。例①中的“力量”是它的定语中动词“奋斗”的施动者，定语译作 དགའ་ ཐུང་ བཅོམ་ རམང་ ཚིན་ བྱད་ བཀན་ ལ།。例②中“统一战线”是它的定语中动词“实行”的施动者，定语译作 དགའ་ ཐུང་ བཅོམ་ རམང་ ཚིན་ བྱད་ བཀན་ ལ།。

③……一切赞成、拥护和参加社会主义建设事业的阶级、阶层和社会集团，都属于人民的范围。……(五364)

.....
.....
.....
.....
.....

(五 549)

“阶级、阶层和社会集团”是它的定语中动词“赞成、拥护和参加”的施动者。མཁུ་གྲི 后面的 གྲི，常常可以略去。这时，从结构上说，就是定语改译为复指成分。例如：

④领导我们事业的核心力量是中国共产党。(五133)

[illegible]

“核心力量”的足语“领导我们事业的”。改单为复指成分

[illegible]

(5) 我们并不孤立。全世界一切反对帝国主义的国家和人民都是我们的朋友。(甲264)

[illegible]

“国家和人民”的定语之一“反对帝国主义的”改译为复指成分
 འཛམ་གླིང་གི་འོད་ཟེལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ (为一定语“全世界”
 译成 འཛམ་གླིང་གི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་, 为了避免它在结构上与 འཛམ་གླིང་གི་
 先及生关系而产生歧义, 调动了语序。)

⑥真心实意地拥护革命的群众(甲32)

ཕྱི་དང་སྐབ་པ་ནས་པ་མཉུ་པ་རྒྱུ་པ་ཆེ་གྲུ་ལྟ་མཁན་མང་ཚོགས་

⑦真正愿意为社会主义事业服务的知识分子(五384)

ཡོ་མོག་ས་རྟ་ལྷག་པོ་ལས་རྟ་ལ་ཁ་ཞི་གཉིས་མེད་པས་འཁམ་
འདྲམས་ཀྱི་འདྲ་བྱུང་མཁན་གས་ཡོན་ཅན་ (五 586)

③确实致力于团结人民从事社会主义事业的、得到人民信任的党
派(五394)

[illegible]

例⑥、⑦、⑧都是偏正词组。译文都将定语改译为加“тот”的复指成分。

(2) 用 $\text{or}(\text{or})$ 或 or 。——在意义关系上，中心语是定语中动词动作的、受动者或结果，可以把定语译作动词加 $\text{or}(\text{or})$ 或 or 。 $\text{or}(\text{or})$ 前面的动词可以用过去时（表示过去进行或发生的事情）。也可以用现在时（表示经常进行或发生的事情）。 or 前面的动词一律用将来时（表示尚未进行或发生的事情）。

①延安会议，是1937年4月在延安召开的中共中采政治局的扩大会议。(甲114)

ཡན་མན་གྱིས་ཚགས་ནི， 1937ལོར་ཟླ་4པར་ཡན་མན་གྱི་ཚགས་པོར་
ཀྱང་ཀྱང་ཀྱང་དབང་གི་ཆབ་སྲིད་ཅུས་གི་ཁྱིམ་འཛུགས་གྱིས་ཚགས་ནི་རེད。

(7206)

②这是儒夫讲的话。(甲21)

དེ་ནི་ཁུ་རུ་ཡས་བཤད་པའི་སྐད་ཆ་ཅིག་རེད。(741)

在意义上，例①中的中心语“扩大会议”是它的定语中的动词
“召开”的结果，定语译作“…… ཚགས་པོར ”。例②中的中心
语“话”是它的定语中的动词“说”的结果，定语译作“…… བཤད་
པའི”。

③在这一方面，我们已经做了一些工作，在大多数少数民族地区
民族关系比较从前大有改进，但是仍然存在着一些尚待解决的问题

(五386)

དེར་ཐད་ལ་ང་ཚས་ལས་ 70 ཁྱིམ་གྱིས་ཡོད་པར་རྟོན་， ཀྱང་ས་
ཀྱང་མི་རྒྱུས་གི་ས་ཁུལ་སང་ཆེ་བའི་མི་རྒྱུས་གི་འབྲེལ་བ་ལེགས་་་
བཅོས་སྐར་ལས་ཆེ་བ་ཅིག་བྱང་ཡོད་པ་རེད， ཡིན་ནའང་ཐག་གཅོད་
བྱེད་ཀྱི་ལས་དོན་ 70 ཁྱིམ་ 55 བཟུང་པ་རེད。(五538)

偏正词组“尚待解决的问题”中的“问题”，是它的定语中的动
词“解决”的受动者。定语译作“ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི”。

如果定语中的动词带有宾语或为有宾语但没有出现，动词与中心
语在意义上没有施受关系，定语是在内容或性质等方面对中心语加以
说明的，定语也可以译成动词或动宾词组加 པའི(པོར) 或 གྱིར。
例如：

④要在发展生产的基础上，逐步改善人民生活。(十一大文件汇
编51)

ཐོན་སྐྱེད་འཕེལ་ཁྱོམ་བྱང་པའི་མང་གཞིའི་ཐོག་， རྒྱུ་ལྡན་མི་

